



# OKULDA CİNSEL EĞİTİM

Dr. Dilek Acer

Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi

Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı

Cinsel eğitim, doğumla başlayan ve tüm yaşam boyu süren bilgi alma, tutum, inanç ve değerler kazanma sürecidir.



Cinsellik, yaşamımızın ve kişiliğimizin ayrılmaz bir parçasıdır ve doğum öncesinden itibaren gelişmeye başlar. Cinsellik insanın sağlıklı gelişiminin bir parçası olduğu halde, çeşitli nedenlerle üzeri kapalı ele alınan ve görmezden gelinen bir konu olmaktadır (1,2). Kültürü, eğitim düzeyi, dini inançları ya da hayat deneyimi ne olursa olsun kişi, bireysel ve toplumsal birçok nedenden dolayı cinsellik konusunu tartışırken kendini oldukça rahatsız hissedebilir (3). İnsan cinselliği, özellikle çocuğun cinsel doğası ya da gelişimi söz konusu olduğunda toplum için karmaşık ve tabu olarak görülen bir konudur. Pek çok aile ve eğitimci, cinsel gelişimin en azından ergenliğin başına kadar çocukların için önemsiz ve ilgisiz bir konu olduğunu düşünmektedir (4).

Cinsel gelişimin varlığı, bireyleri bu konuda eğitmeye yönelik tüm çabaları kapsayan cinsel eğitim olgusunu ortaya çıkarmıştır (2). İnsanın dünyadaki konumunu, varlık nedenini anlamak, anlamlandırmak ve insanı tanımak için insan cinselliğini anlamak zorunludur. Bu da ancak sağlam temellere dayalı bir cinsel eğitim ile mümkündür. (5). Yapılan araştırmalar pek çok toplumda olduğu gibi ülkemizde de cinsel eğitimin yanlış tanımlandığını ortaya koymaktadır. Tuğrul ve Artan, 2001 yılında Ankara il merkezinde 2-18 yaş grubu çocuğu olan, alt sosyoekonomik düzeyde, okuma yazma bilmeyen ya da ilkokul mezunu olan 665 anne ile çalışmışlardır. "Cinsel eğitim nedir?" sorusuna, bu annelerin % 59.4'ünün "Bilmiyorum" şeklinde, % 33.5'inin ise cinsel ilişki ve onu ifade eden tanımlarla cevap verdiklerini bulmuştur (6). Acer, 3 ve 4 yaş grubu

çocukların anneleriyle çalışmış ve annelerin % 60.6'sının cinsel eğitimi, cinsel ilişki olarak açıkladıklarını bulmuştur (3).

Cinsel eğitim doğumla başlayan ve tüm yaşam boyu süren bir süreçtir (7,8). Bireyin fiziksel, duygusal ve cinsel gelişimini anlaması, olumlu bir kişilik kavramı geliştirmesi, insan cinselliğine, başkalarının haklarına, görüş ve davranışlarına saygılı bir bakış açısı edinmesi, olumlu davranış biçimini ve değer yargıları geliştirmesi eğitimidir (1). Amerika Cinsel Bilgi ve Eğitim Konseyi (SIECUS-Sexuality Information and Education Council of United States)'ne göre cinsel eğitim; yaşam boyu süren bilgi alma, tutum, inanç ve değerler kazanma sürecidir (9,10).

Cinsel eğitim hakkında söylemenesi gereken belki de en önemli şey, yaşam boyu süren bir süreç olduğudur. Çünkü bu gerçek, anne babalara, eğitimcilere ve toplumun diğer kesimlerindeki bireylere, cinsel eğitim sürecinin yaşamla başladığını ve ölüme dek sürdüğünü açıkça göstermektedir (5).

Son yıllarda cinsel eğitime yönelik tartışmalar öncelikli olarak; programlara, program örneklerine ve bunların etkileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Ayrıca yapılan birçok araştırma sonucuna göre, çocuğun cinsel eğitiminde birincil sorumlunun anne babası olması gerektiği vurgulanmaktadır. Ancak okullar da planlanmış cinsel eğitim programları ile cinsel eğitim sürecine katkıda bulunmalıdır (5,11).

Yapılan araştırmalarda annelerin birçoğu cinsel eğitime yönelik bilgilerinin yetersizliğini ve/veya uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bu nedenle, okulların an-

ne babalara yönelik cinsel eğitim programları hazırlamaları gerektiğine ilişkin inançlarını vurgulamışlardır (12).

Anne babaların çocuklarına yönelik cinsel eğitim etkinliklerine girmelerinin önemi çeşitli araştırmalarca incelenmektedir. Baldwin ve Bauer (1994), anne babaların birer cinsel eğitimci olarak eğitilmelerinin daha iyi ve güçlü bir anne-baba-çocuk iletişimini cesaretlendireceğini, aile destek ağını oluşturarak tüm aile etkileşimlerini de geliştireceğini ve böylece çocukların ve ailelerin cinsel kaygılarıla daha olumlu bir biçimde başa çıkacaklarını öne sürmektedirler. Werner-Wilson (1998), cinsel eğitim programlarının hem bireysel hem de aile etkenlerine odaklanması gerektiğini; bu programların bir yandan bireylerin içsel kontrollerini güçlendirirken, diğer yandan anne babaları da hedeflemesi gerektiğini ifade etmektedir (4).

Anne babaların okullar da verilecek cinsel eğitim sürecine katılımlarını destekleyen en az üç neden vardır: **Birinciisi**; anne babalar cinsel eğitim sürecine ne kadar çok katılırlarsa, cinselliğle ilgili konuları çocuklarıyla daha gerçekçi ve rahat olarak tartışabilirler. **İkincisi**; cinsel eğitimi planlama sürecine anne babanın katılımı programın niteliğini artıracaktır. **Üçüncüüsü**; anne babalar cinsel eğitimi planlama sürecine katıldıklarında, ortaya çıkacak eğitim programını destekleme olasılıkları artacaktır. Yapılan araştırmalar, anne babaların yetenince bilgilenmedikleri ve katılımcı olmadıkları zaman, cinsel eğitime yönelik olumsuz tutum sergileme olasılıklarının arttığını vurgulamaktadır. Bunun yanında cinsel eğitim verecek öğretmenlerin ve/veya eğitimcilerin cinsel eğitime yönelik özel bir eğitim sürecinden geçirilerek yetiştirmeleri gerekmektedir. Yerel yönetimlerin uygulanacak cinsel eğitim programına destek vermeleri ve programın periyodik değerlendirmesinin yapılması da oldukça önem taşımaktadır (11).

Türkiye'de yapılan cinsellik araştırmalarının bir bölümü cinsel bilgi kaynaklarının neler olduğunu yanı cinsel eğitimin kim tarafından verildiğini belir-

lemeye yönelikir. Bunlardan Selçuk (1994) tarafından yapılan araştırma çocukların için en önemli bilgi kaynağının televizyon olarak belirlendiğini göstermektedir. Televizyonda sağlıklı cinsel bilgilerin verilmediği ve yalnızca çocukların dikkatinin televizyon aracılığıyla cinselliğe çekildiği bilinmektedir (2).

Çocuklar aile, akraba ve arkadaş gibi sosyal çevreleri aracılığıyla; doğrudan ya da medya gibi ikincil kaynaklardan artan bir oranda cinselliğle ilgili bilgi edinmektedirler (13). Margaret Mead, bugünün çocukların; anne babaları tarafından değil, medya tarafından yetiştiğini ifade etmiştir. Medya, toplumsal değerleri ve kriterleri olduğu kadar özel ve bireysel değerleri de sarsan, aşındırıcı bir nevi akran baskısı gibidir. Özellikle ergenler akran baskısına karşı duyarlı olduklarından medya tarafından sunulan cinsel içerikli mesajlara, karşı koymada yetersiz kalabilirler (14). Bu durumda cinsel eğitim; şansa ve fırsatlara bırakılmamalı, mutlaka planlı bir şekilde okul müfredat programları içine yerleştirilmelidir (5).

Okullarda verilecek nitelikli cinsel eğitim programları, cinselliğe yönelik olumlu bir tutum geliştirmeyi sağlayacaktır (13). Bu programlar özsayı, aile ilişkileri, ebeveynlik, arkadaşlık, değerler, iletişim teknikleri ve karar verme becerileri gibi konuları içermelidir. Ayrıca, her bir toplumdaki inançların ve değerlerin çeşitliliğine saygı duymayı sağlayacak bir biçimde dikkatle planlanmalıdır.

SIECUS, kapsamlı bir cinsel eğitim programının, eğitimin her kademesinin bir parçası olması gerektiğine inanmaktadır. Bu programlar yaşa, gelişimsel düzeye, kültürel alt yapıya, toplumdaki inanç ve değerlerin çeşitliliğine saygı olmalıdır. Araştırmalar kapsamlı cinsel eğitimin; cinsel ilişkiyi ertelediğini, cinsel ilişki sıklığını azalttığını ve cinsel ilişki sırasında kondom gibi doğum kontrol yöntemlerinin kullanımını artırduğunu göstermektedir (9).

Ülkemizde okullarda verilebilecek cinsel eğitime yönelik hazırlanan bir program denemesini, Çok (2003) ger-

Cinsel eğitim, çocukların cinselliğe yönelik pozitif bir bakış açısı geliştirmelerini destekleyerek, cinsel sağlıklarını koruyacak bilgi ve yetenekleri kazanmalarını sağlar.



çekleştirmiştir. 12-14 yaş arası Türk erkenlerinin gereksinimlerine uygun biçimde hazırlanan program insan gelişimi, kişilerarası ilişkiler, cinsel davranış, cinsel sağlık, toplum ve kültür konularını kapsamaktadır (15).

### **Okullarda Verilecek Cinsel Eğitimimin Amaçları Ne Olmalıdır?**

Cinsel eğitimin birinci amacı, cinsel sağlığı korumaktır. Cinsel eğitim; çocukların cinselliğe yönelik pozitif bir bakış açısı geliştirmelerini destekleyerek, cinsel sağlıklarını koruyacak bilgi ve yetenekleri kazanmalarını sağlar. Kapsamlı bir cinsel eğitim programı dört ana amaç içerir:

1. Cinselliğe yönelik gerçek bilgiyi sağlamak
2. Cinselliğe ilişkin değerleri, tutumları, inançları anlamayı ve geliştirmeyi sağlamak (Bu amaç; aile değerlerini anlamayı, kendi değerlerini oluşturmayı, eleştirel düşünme becerilerini artırmayı, özgüveni, topluma ve ailesine karşı sorumluluklarını anlamasını sağlar).
3. Kişilerarası iletişim becerilerini geliştirmeyi sağlamak
4. Sorumlu davranışmamak (istenmeyen ve/veya erken cinsel ilişkiye nasıl direnç göstereceğini sağlar).

### **Okullarda Verilecek Cinsel Eğitim Hangi Konuları İçermelidir?**

5-18 yaş grubu çocuklarına verilecek kapsamlı bir cinsel eğitim programında olması gereklili altı anahtar konu şu şekilde sıralanabilir:

1. İnsan gelişimi
2. İlişkiler
3. Kişisel beceriler
4. Cinsel davranış
5. Cinsel sağlık
6. Toplum ve kültür

Ayrıca ideal bir cinsel eğitim, bir dizi temel ilkelere dayanır:

- Kapsamlı sağlık eğitiminin bir parçası olmak
- İnsan cinselliği, cinsel eğitimin felsefesi ve metodolojisi konularında iyi yetiştirmiş öğretmenler
- Toplumsal katılım (Anne babalar, ail-enin diğer üyeleri, öğretmenler, yöneticiler, toplum ve din liderleri)
- Etnik köken, cinsiyet, sosyoekonomik statü ve fiziksel/zihinsel yetersizlik gibi durumları gözetmeksiz tüm çocuklara ve gençlere odaklanmak
- Beyin fırtınası, tartışmalar, rol oyunları, gösterimler, bireysel ve/veya grup araştırmaları gibi öğrenmeyi etkili kıracak öğretim metodlarının kullanımı

### **Okullarda Verilecek Cinsel Eğitim Konuları Hangi Hedefleri İçermelidir?**

**Ana Konu:** İnsan Gelişimi

**Alt Konular:** Üreme, Cinsel Anatomi ve Fizyoloji, Ergenlik, Beden İmajı, Cinsel Yönlim, Cinsel Kimlik.

**Hedefler:**

- Kendi vücudunun farkında olmak
- Üremeye yönelik ihtiyaç duyduğu daha fazla bilgiyi araştırmak
- İnsan gelişimin; üreme ya da cinsel deneyimi de içeren cinsel gelişimi kapsadığını söylemek
- Kendi cinsiyetinden ve farklı cinsiyetten tüm kişilerle saygılı ve uygun yollarla ilişkiler kurabilmek
- Kendisinin ve başkalarının cinsel yönelimlerine saygı duymak

**Ana Konu:** İlişkiler

**Alt Konular:** Aile, Arkadaşlık, Aşk/Sevgi, Romantizm, Flört, Evlilik, Çocuk Yetiştirme.

**Hedefler:**

- Sevgi ve dostluk ilişkilerini uygun yollarla ifade etmek
- Anlamlı ilişkiler geliştirmek ve sürdürmek
- Çıkara dayalı ilişkilerden kaçınmak
- Gelişmiş kişisel ilişkiler sergileyebilmek

**Ana Konu:** Kişisel Beceriler

**Alt Konular:** Değerler, Karar Verme, İletişim, Özgüven, Destek Arama.

**Hedefler:**

- Kendi değerlerine göre kimlik geliştirmek ve yaşamak
- Sorumluluk almak
- Pratik ve etkin karar vermek
- Eleştirel düşünme becerileri geliştirmek
- Aile, arkadaş ve partneri ile etkin iletişim kurmak

**Ana Konu:** Cinsel Davranış

**Alt Konular:** Yaşam Boyu Cinsellik, Mastürbasyon, Paylaşılan Cinsel Davranış, Cinsellikten Kaçınma, Cinsel Fantezi, Cinsel Yetersizlik, Cinsel İstismar, Saldırı ve Şiddet.

**Hedefler:**

- Cinselliğinden tüm yaşam boyunca hoşlanmak ve bunu ortaya koymak
- Cinsel duygularından hoşlanmak
- Cinselliğini diğerlerinin haklarına saygı duyarak ortaya koymak
- Cinsel gelişimini artırmak için yeni bilgiler araştırmak

**Ana Konu:** Cinsel Sağlık

**Alt Konular:** Üreme Sağlığı, Doğum Kontrolü, Hamilelik ve Doğum Öncesi Bakım, Düşük, Cinsel Yolla Bulaşan Enfeksiyonlar, HIV/AIDS.

**Hedefler:**

- Düzenli check-up, meme ve testisi elle muayene gibi sağlığı iyileştirici uygulamalar yaparak potansiyel problemleri önceden saptamak
- İstenmeyen gebeliklerden korunmak için doğum kontrol yöntemlerini etkin biçimde kullanmak
- HIV/AIDS gibi cinsel yolla bulaşan enfeksiyonlardan korunmak
- Cinsel istismarı önlemek için yardım almak

**Ana Konu:** Toplum ve Kültür

**Alt Konular:** Cinsellik ve Toplum, Cinsiyet Rollerleri, Cinsellik ve Hukuk, Cinsellik ve Din, Cinsellik ve Medya, Cinsellik ve Sanat.

**Hedefler:**

- Farklı cinsel değerlere sahip bireyle-re saygılı olmak
- Önyargılı olmaktan ve bağınazlıktan kaçınmak

- Bireylerin cinsellikle ilgili düşünceleri, duyguları, değerleri ve davranışları üzerinde aile, kültür, medya ve toplumsal mesajların etkisini değerlendirmek
- Farklı toplumların cinsellikleri hakkındaki basmakalıp inanışları reddetmek
- İnsanları cinsellik konusunda eğitmek (9).

Son yıllarda cinsel eğitime verilen değerin artış göstermesiyle birlikte hala hak ettiği yerde olduğu söylenemez. Cinsel eğitim günümüzde bile geleneksel ve ilerici görüşler arasında tartışmalı bir alan olarak varlığını sürdürmektedir. Ancak okullar ve/veya eğitim kurumları; işbirliğine dayalı, etkin ve sistemli eğitim politikaları ile insanların gelişimsel ihtiyaçlarına yönelik iyi planlanmış cinsel eğitim programlarına olanak sağlayabilir (5).

**Kaynaklar**

1. Bayhan P, Artan İ. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi, İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2004.
2. Çok F. Türkiye'de Çocuk ve Genlerin Cinsel Gelişim ve Eğitimlerine Genel Bakış, II. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, 4-6 Kasım, A.Ü. ÇOKAUM Yayınları, 1999.
3. Acer D. Üç ve Dört Yaş Grubu Çocukların Annelerine Yönelmiş Oldukları Cinsellikle İlgili Sorular ve Annelerin Verdikleri Cevapların İncelenmesi, Yayınlanmamış Bilim Uzmanlığı Tezi, Ankara, H.Ü. Sağlık Bilimleri Enstitüsü, 1999.
4. Çok F, Ahioğlu N, Aypay A. Çocuk, Anne ve Öğretmenlerin Cinsel Toplumsallaşmaya Yönelik Algıları, 4. Ulusal Çocuk Kültürü Kongresi, 15-17 Ekim, A.Ü. ÇOKAUM Yayınları, 2004.
5. Acer D, Artan İ. Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında 4-6 Yaş Grubu Çocuklar İçin Cinsel Eğitim Etkinliklerinin Etkisinin İncelenmesi, Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Dergisi, 2005; Cilt: 2, Sayı: 1,2: 12-19.
6. Tuğrul B, Artan İ. Çocukların Cinsel Eğitimi ile İlgili Anne Görüşlerinin İncelenmesi, H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi, 2001;20:141-149.

7. Artan İ. İlköğretim İkinci Kademe Öğrencileri İçin Cinsel Eğitim Etkinlik Örnekleri, HIV/AIDS Tıp Dergisi, 2002; Cilt:5, Sayı: 2, 63-67.
8. Eylen B. Cinsel Gelişim, Altıntaş E. (Ed), Gelişim ve Öğrenme, Bursa: AK-MAT, 2000:68-75.
9. SIECUS, Guidelines For Comprehensive Sexuality Education, 3<sup>rd</sup> Edition, USA: Fulton Press, 2004.
10. Hyde J.S, DeLamater J. Understanding Human Sexuality, 6<sup>th</sup> Edition, USA: The McGraw-Hill Company Inc., 1997.
11. Kirby D, Scales P. An Analysis of State Guidelines for Sex Education Instructi-
- on in Public Schools, Family Relations, 1981; 30, 229-237.
12. Marsman J.C, Herold E.S. Attitudes toward Sex Education and Values in Sex Education, Family Relations, 1986; 35,3: 357-361.
13. Green J. School Sex Education and Policy in England and Wales: The Relationship Examined, Health Education Research, 1998; 13,1: 67-72.
14. Kilbourne J. Killing Us Softly: Gender Roles in Advertising, Adolescent Medicine: State of the Art Reviews, 1993; 4,3: 635-649.
15. Çok F. Ergenlerin Cinsel Eğitimi Bir Program Denemesi, Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 2003.

***HATAM web sayfamızı  
ziyaret ettiniz mi?***

**• YENİLENDİ •**

**<http://www.hatam.hacettepe.edu.tr>**